

Retten til innsyn i forvaltningens dokumenter – de viktigste reglene i offentlighetsloven

Trine Gevingås

seniorrådgiver/jurist

Landbruksavdelingen

Statsforvalteren i Trøndelag

Trööndelagen Staatehaaltoje

22.11.2024

Formål og hovedregel, offentlighetsloven §§ 1 og 3

- Offentlig virksomhet skal være åpen og gjennomsiktig av hensyn til
  - Informasjons- og ytringsfrihet
  - Den demokratiske deltakelsen
  - Rettssikkerheten for den enkelte
  - Tilliten til det offentlige
  - Allmenhetens kontroll
- Dokumenter, journaler og lignende register er åpne for innsyn dersom ikke annet følger av lov og forskrift
  - Alle kan kreve innsyn, trenger ikke å begrunne et innsynskrav
  - Det kan kreves papirkopi eller elektronisk kopi

Retten til
innsyn er
grunnlovsfestet
- § 100

Man kan ikke nekte innsyn etter en skjønnsmessig vurdering, må ha hjemmel i lov for å nekte innsyn

Kan ikke nekte innsyn fordi man mener det er uheldig, skadelig eller ikke ønskelig for virksomheten

Kan ikke unnta offentlighet bare fordi en part har bedt om hemmelighold

Hva kan det kreves innsyn i? §§ 4 og 9

- **Dokument:** en logisk avgrenset informasjonsmengde som er lagret på et medium for senere lesing, lytting, framvisning e.l.
  - Informasjonen må være lagret på en måte som gjør at den kan finnes
  - Ikke bare det som er journalført, også telefonlogger, kalenderoppføringer, Messenger-melding
- **Saksdokument for organet** er dokument som er kommet inn til eller lagt fram for et organ, eller som organet selv har opprettet, og ***som gjeld ansvarsområdet eller virksomheten til organet.*** Et dokument er opprettet når det er sendt ut av organet. Dersom dette ikke skjer, skal dokumentet regnes som opprettet når det er ferdigstilt.

Hva kan det kreves innsyn i, forts.

- **Sammenstilling fra databaser** dersom dette kan gjøres ved enkle framgangsmåter
  - Gjelder opplysninger som finnes lagret elektronisk i våre databaser
  - Enkle framgangsmåter = sammenstillingen kan etableres ved enkle kommandoer i systemet
- **Journaler og lignende register**
  - Journaler som vi har plikt til å føre etter arkivlovgivningen
  - Postlister
  - Oversikt over de dokumentene som finnes i en sak

Unntak fra
retten til
innsyn –
taushetsplikt,
§ 13. Slike
opplysninger
SKAL unntas.

- Ingen regler i off.l. om hva som er taushetsbelagt, men generell regel i forvaltningsloven § 13:
  1. **Personlige forhold**
    - Helse, familie, beskyldninger, boligforhold, personlig økonomi
      - Fødselsdato og personnummer er ikke personsensitivt, men vær oppmerksom på at slike nr. ikke skal legges ut på nett, jf. § 10.
      - omfatter bare menneskers («fysiske personer») personlige forhold. Forvaltningslovens taushetsplikt om personlige forhold beskytter ikke selskaper, foreninger og lignende («juridiske personer») jf. Ot.prp. nr. 3 (1976-77), med mindre enkeltpersoners personlige forhold dermed avdekkes.

Taushetsbelagte opplysninger som SKAL unntas, forts.

- Personensitive opplysninger og dokumenter fra Mattilsynet, noen vanskelige grenseganger
- **2. Tekniske innretninger, drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde**
  - En praktisk regel for skogbruket og opplysninger om avatler med entreprenører mv.

Unntak fra innsyn – interne dokumenter, § 14. KAN unntas.

- Dokumenter utarbeidet for egen saksbehandling
  - Forslag, meningsutvekslinger, foreløpige utredninger...
  - Det skal være mulig å utveksle notater og andre dokumenter av mer uformell art med synspunkter på en sak uten at disse skal offentliggjøres
  - Merk: ingen plikt til å unnta – dette er en kan-regel.
  - Man er ikke alltid tjent med maksimalt hemmelighold, jf. formålet med offentlighetsloven.
- PS: § 16 presiserer at saksframlegg og sakslister til kommunale organer ikke kan unntas etter § 14

Unntak fra innsyn – kontroll- og reguleringstiltak, tips om mulige lovbrudd o.l. § 24

- ..når det er nødvendig fordi innsyn vil motvirke kontrolltiltaket eller at det ikke kan gjennomføres. Skal hindre at en part hindrer eller unndrar seg kontroll.
  - Vi unntar en del dokumenter i forbindelse med kontroll etter denne §
- Tips fra private om mulige lovbrudd hos andre
- Melding og tips fra andre organer, f.eks. Mattilsynet, kan det gjøres unntak fra innsyn fram til saken er avgjort.

Skal hele eller bare deler av dokumentet unntas? § 12

- Reglene som gjelder for hva som skal og kan unntas er i utgangspunktet knyttet til opplysninger og ikke hele dokumenter.
- Man unntar opplysninger, resten av dokumentet er offentlig.
- Når man unntar innsyn i deler av et dokument, kan det gjøres unntak for hele dokumentet dersom
  - Det som står igjen vil gi et misvisende inntrykk av innholdet
  - Det vil være urimelig arbeidskrevende å skille ut opplysningene som ikke skal offentliggjøres
  - De unntatte opplysningene utgjør den vesentligste delen av dokumentet

Merinnsyn – hva er det? § 11

- Taushetsbelagte opplysninger SKAL unntas. De øvrige §§ som gir adgang til å unnta fra offentlighet er KAN-regler.
- For dokumenter unntatt med hjemmel i en KAN-regel, har vi plikt til å vurdere om det likevel skal gis innsyn, helt eller delvis. Det bør gis innsyn dersom hensynene bak innsynsretten veier tyngre enn behovet for unntak.

Om innsynskravet og avgrensningen av det, § 28.

- Innsynskravet kan settes fram skriftlig eller muntlig, anonymt, må ikke begrunnes
- Innsynskravet må gjelde
  - En bestemt sak
    - Den som ber om innsyn må kunne identifisere saken, vi skal ikke behøve å sitte og lete på måfå på vegne av den som vil ha innsyn
  - Saker av en bestemt art - i rimelig utstrekning
    - Arbeidsbyrden ved å håndtere et innsynskrav skal ikke være urimelig stor. Siv.omb.: en tidsbruk på i underkant av tre timer var ikke urimelig arbeidskrevende
    - Vi brukte nylig en og en halv arbeidsdag på å håndtere et innsynskrav. Tidsbruk ut over dette resulterte i et avslag på innsyn.

Hvordan håndtere et innsynskrav, §§ 31 og 32

- Innsynskrav skal behandles raskt, verdien av innsynsretten er ofte avhengig av at den kan utøves raskt
- Avslag på innsyn skal være skriftlig
- Vis til hjemmel for avslag, og begrunne
- Avslaget kan påklages
- Avgjørelser om å gi innsyn kan ikke påklages
- Dersom den som har bedt om innsyn ikke får svar innen fem dager, regnes dette som et avslag

Vedtak, avslag og begrunnelse, § 31.

- **INNVILGET INNSYN:** «Vi viser til innsynskrav i sak 19/24499-3 - Overprøving av Vestby kommune sitt konsesjonsvedtak etter forvaltningsloven § 35 tredje ledd Innsyn innvilges og kopi av dokumentet er vedlagt i sin helhet.»
- **AVSLAG/DELVIS AVSLAG:** «Vi viser til din begjæring om innsyn i alle saker etter husdyrkonsesjonsloven § 3. Vi har allerede gitt delvis innsyn, og vedlagt følger ytterligere dokumenter i de sakene vi allerede har gitt innsyn i.
- I offentlighetsloven § 28 andre ledd heter det at innsynskravet må gjelde en bestemt sak eller i rimelig utstrekning saker av ein bestemt art.
- Du har bedt om innsyn i flere saker av en bestemt art, og dette kan altså gis i rimelig utstrekning. Med dette menes at innsynskravet kan begrenses ut fra den arbeidsbyrden som forvaltningsorganet blir påført ved å oppfylle innsynskravet. I en uttalelse fra 2016 (SOM.2016-721) la Sivilombudet til grunn at en tidsbruk på i underkant av tre timer for å finne de aktuelle opplysningene ikke var urimelig arbeidskrevende.
- Inkludert de dokumentene vi nå gir innsyn i, har vi så langt brukt om lag to arbeidsdager på å finne fram saker og få oversendt dokumentene til deg. Ytterligere innsyn avslås, med hjemmel i offentlighetsloven § 28 andre ledd, fordi vår tidsbruk blir ut over det som må anses å være «i rimelig utstrekning».

For mer informasjon:

- Se «Innsynsguiden» på Sivilombudet sine hjemmesider
- Dere er også velkomne med spørsmål til oss
- Oppdatert informasjon om innsynsrett med mange aktuelle eksempler:
  - - når blir innsynskravet så omfattende at det kan avslås
  - Innsynskrav i database

